

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра теорії та історії держави і права

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітньо-професійна програма Право

Спеціальність 081 Право

Галузь знань 08 Право

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 6 від с і ч н я 2023
р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до навчальної дисципліни
3. Мета та цілі навчальної дисципліни
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання
6. Система оцінювання навчальної дисципліни
7. Політика навчальної дисципліни
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Виборчий процес
Викладач (-і)	Адамович Сергій Васильович, проф., д.і.н., завідувач кафедри кафедри теорії та історії держави і права зарубіжних країн
Контактний телефон викладача	(0342) 596133
Е-mail викладача	sergey.adamovych@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua/hrafik-individualnoi-roboty/ Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту, зокрема, що стосується виконання індивідуальних науково-дослідних завдань.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є норми чинного національного законодавства, які регулюють виборчий процес, їх тлумачення та механізми реалізації, науково-теоретичні дослідження у цій сфері. Творче засвоєння алгоритму виборчого процесу набуває особливого значення сьогодні, за умов відродження державності, використання багатого досвіду державотворчості у світі для побудови незалежної Української держави, формування та утвердження її правової системи.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<u>Метою</u> навчальної дисципліни «Виборчий процес» є формування знань про сутність, зміст і форми виборів згідно з чинним законодавством та отримання умінь для здійснення юридичного супроводу виборчих кампаній. <u>Основними завданнями</u> вивчення дисципліни є отримання знань про сутність сучасних політичних виборів, історію виборчого процесу, поняття виборчого права як основи проведення виборів, роль партій і суспільно-політичних об'єднань у виборчому процесі, загальну класифікацію сучасних виборчих систем, виборчу систему сучасної України, поняття виборчої кампанії, основні етапи організації і підготовки виборчої кампанії, організацію управління у виборчих кампаніях, порушення законодавства під час виборів.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<u>Загальні компетентності:</u> - здатність застосовувати закони формальної логіки в процесі інтелектуальної діяльності; - здатність використовувати іншомовну літературу в професійній сфері; - навички роботи в комп'ютерних мережах, збір, аналіз та управління інформацією, навички використання програмних засобів; - знання та розуміння наукової правничої термінології; - здатність скеровувати зусилля, поєднувати результати різних досліджень та аналізу. <u>Фахові компетентності:</u> - здатність застосовувати в професійній діяльності положення національного законодавства, що регулює виборчий процес; - компетентність у загальнотеоретичних проблемах виборчого та референдумного права; - здатність давати кваліфіковані юридичні висновки і консультації під час виборчого	

процесу;
- здатність приймати обґрунтовані та ефективні рішення для врегулювання конфліктів під час виборчого процесу.

Програмні результати навчання:

Здатність продемонструвати знання та розуміння:

основних засад проведення виборів;

процесу організації виборчого процесу ЦВК і місцевими виборчими комісіями;

основоположних принципів ведення виборчої кампанії;

функцій державних органів управління під час виборчого процесу, гарантії діяльності суб'єктів виборчого процесу, офіційних спостерігачів;

процедури оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборів;

повноважень і функціональних обов'язки депутатів рад різних рівнів.

Вміння:

кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти у виборчому процесі;

брати активну і пасивну участь у місцевих виборах;

вміння прореагувати на заяви та скарги громадян щодо виборчих фальсифікацій;

підвищувати професіоналізм осіб обраних до органів місцевого самоврядування;

здійснювати громадянську освіту та формування самосвідомості громадян.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
1	081 Право	1	вибіркова

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.

Змістовний модуль 1. Загальнотеоретичні знання про виборчий процес.

Тема № 1. Сутність сучасних політичних виборів. Поняття виборчого права як основа проведення виборів	2	2	8
Тема № 2. Загальна характеристика виборчих систем. Виборча система сучасної України	2	2	8
Тема № 3. Референдуми в системі представницької демократії		2	6
Тема 4. Підготовчий етап виборчого процесу	2	2	8

Змістовий модуль 2. Виборчий процес в Україні.

Тема № 5. Виборча кампанія. Вибори президента України народних депутатів, міських та селищних голів та депутатів місцевих рад: поняття, етапи, ресурси	2	4	8
Тема № 6. Форми і види передвиборної агітації	2	2	8
Тема № 7. Підготовка та проведення голосування	2	2	6
Тема № 8. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що	-	2	8

стосуються місцевих виборів				
ЗАГ.:		12	18	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання курсу	Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою в межах навчально-наукового юридичного інституту і визначається п. 4.4 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, затвердженим Вченою радою Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол № 2 від 12.10.2010 р. (з наступними змінами) – <i>текст розміщений на інформаційному стенді та сайті Інституту https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2023/02/Положення-про-порядок-оцінювання-здобувачів-у-ННІОІ.pdf</i>			
Вимоги до письмової роботи	Вивчення дисципліни передбачає <u>обов'язкове</u> виконання всіма студентами одної письмової модульної контрольної роботи. Варіант завдань складається з 5 питань. Перше запитання (описове) оцінюється максимально у 5 балів. 2 запитання передбачає чітку і коротшу відповідь на запитання і оцінюються в 2 бали. 3-5 запитання мають тестовий характер і оцінюються максимально в 1 бал кожне.. Максимальний бал за контрольну становить 20. <u>За бажанням (для отримання додаткових до 5 балів)</u> студенти можуть виконувати індивідуальні завдання за темою відповідного семінарського заняття. Види, приклади підготовки та критерії оцінювання індивідуальних завдань <i>знаходяться на кафедрі та розміщені на сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua/.</i>			
Семінарські заняття	Система оцінювання семінарських занять визначена п.п. 4.4.3.2, 4.4.3.3 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника			
Умови допуску до підсумкового контролю	Порядок та організація контролю знань студентів, зокрема, умови допуску до підсумкового контролю визначаються р. 5 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника			
Підсумковий контроль	<u>Підсумковий контроль</u> – екзамен у письмовій формі. Перше та друге запитання (описові) оцінюються максимально по 15 балів кожне. 3 запитання передбачає чітку і коротшу відповідь на запитання і оцінюються в 8 балів. 4-6 запитання мають тестовий характер і оцінюються максимально в 4 бали кожне. Загальна максимальна оцінка – 50 балів.			
7. Політика навчальної дисципліни				
<u>Письмові роботи:</u> Планується виконання студентами обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: обов'язкових письмових контрольних робіт, письмових тестових завдань за темами, винесеними на самостійне опрацювання (перелік міститься в Методичних вказівках і завданнях для підготовки до семінарських (практичних) занять), а також додаткових письмових індивідуальних завдань – <i>Методичні вказівки розміщені на сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua/%d1%96-%d1%81%d0%b5%d0%bc%d0%b5%d1%81%d1%82%d1%80/</i> <u>Академічна доброчесність:</u> Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет				

імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Пропуски семінарських (практичних, лабораторних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (п. 5.1.2 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2023/02/Положення-про-порядок-оцінювання-здобувачів-у-ННІОІ.pdf>

8. Рекомендована література

1. Астахова Т. Політико-правові передумови та конституційно-правові гарантії реалізації політичними партіями електоральної функції (на матеріалах виборів народних депутатів України). Юридичний вісник. 2012. № 3. С. 32–40.
2. Балабан Р. В. Теорія виборчої системи. К., 2007. 112 с.
3. Богатчук С. Всеукраїнські референдуми: їх історія і значення. Гілея. 2013. № 3. С. 73-78.
4. Бодрова І. Теоретико-правові аспекти поняття "виборча система" Проблеми законності [Текст]: академічний збірник наукових праць / відп. ред. В.Я.Тацій. Харків, 2010. Вип. 110. С. 36-46.
5. Бучин М. А. Демократичні принципи виборів: політико-правові аспекти регулювання в Україні : моногр. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 364 с.
6. Вибори в Європейському Союзі / За ред. Ковриженка Д. С.; Лабораторія законодавчих ініціатив. К. : ФАДА, ЛТД, 2006. 156 с.
7. Виборчий кодекс України. Книга перша. Загальна частина. Науково-практичний коментар / за ред. Ю. Б. Ключковського. Київ: К.І.С., 2021. 768 с.
8. Виборчий кодекс України. Режим перегляду: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>.
9. Волошенюк Н.М. Види форм і засобів передвиборної агітації на парламентських виборах: українська практика та зарубіжний досвід. Південноукраїнський правничий часопис. 2019. №4. С.21-25.
10. Городок М. Д., Карташов А. В., Романенко Є. О., Стасюк В. Ю. Перемога на виборах: технології, кампанії, принципи. К., 2016. 264 с.
11. Дерев'янюк С. М. Політико-правові засади референдумів в Україні : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2011. 848 с.
12. Закон України «Про всеукраїнський референдум» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20/sp:max50:nav7:font2#Text>.
13. Захист виборчих прав адміністративними судами в Україні: Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики» (м. Київ, 1-2 липня 2021 року). Київ: „Компанія «Ваїте»“, 2021. 274 с.
14. Катт Х., Елліс Е., Мейлі М., Волл А, Вулф П. Дизайн системи адміністрування виборів. МІДСВ, 2016. 490 с.
15. Кафарський В. І. Політичні партії України: конституційно-правове регулювання організації та діяльності : монографія. К. : Логос, 2008. 560 с.
16. Ключковський Ю.Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія. Київ: Ваїте, 2018. 908 с.

17. Кресіна І.О, Перегуда Є.В. Парламентські вибори в Україні: правові та політичні проблеми. – К.: Ін-т держави і права ім. В.Корецького, 2003.
18. ЛеДюк Л. Учасницька демократія: референдуми у теорії та на практиці. – Харків: Центр освітніх ініціатив, 2002. – 160 с.
19. Лукаш Т. Основні принципи виборчого права. Гілея. 2012. № 8. С. 558-562.
20. Максимець Б. В. Національно-демократичні партії України у виборчих кампаніях початку ХХІ століття : [монографія]. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. Василя Стефаника, 2014. 219 с.
21. Марцеляк О. Конституційні засади виборчого права України (загальнотеоретична характеристика). Право України. 2013. № 5. С. 38-46.
22. Марцеляк О.В. Передвиборна агітація: до питання сучасного доктринального розуміння. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 51. С. 27-32.
23. Марчук М. І. Місцеві вибори у країнах Європейського Союзу та Україні: порівняльна характеристика. [Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.](#) 2022. № 70. С.119-123.
24. Мохончук Б., Бінус А. Правове регулювання передвиборчої агітації в Україні: на межі вільних виборів, свободи вираження поглядів і правової визначеності (поняття, правовий режим, обмеження щодо місць, форм і засобів). Публічне право. 2020. №4. С.14-31.
25. Мохончук Б., Романюк П., Цуркан М. Огляд судової практики з розгляду спорів щодо виборів та виборчих правопорушень в Україні: за результатами президентських та парламентських виборів 2019 року./ за ред. М. Цуркана. А Київ: "АК-Group", 2020. 147 с.
26. Нестерович В.Ф. Виборче право України: Підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 504 с.
27. Павшук К. О. Нові підходи до проведення передвиборчої агітації в Україні: аналіз виборчого кодексу України. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2020. 1(89). С. 13-22.
28. Поспелова І.М. Поняття і особливості передвиборчої агітації як стадії виборчого процесу. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2014. №9-14. С. 61-64.
29. Савенко М. Активне виборче право: теоретичний аспект. Право України. 2013. № 5. С. 122-134.
30. Сарай Р.Д. Правова природа реформування сучасної виборчої системи: переваги та недоліки. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія право. №64. 2021. С.65-69.
31. Чайковський Б., Рибачук М. Сучасні моделі виборчих систем: проблеми теорії і практики. Вісник Центральної виборчої комісії. 2009. № 1. С. 44–52.
32. Шведа Ю. Політичні партії у виборах: теорія та практика виборчої кампанії: навч.-метод. посіб. К. : Знання, 2012. 373 с.
33. Шведа Ю. Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів, 2010. 462 с.
34. Шведа Ю. Референдум як політичний інститут в умовах сучасної демократії. Політичний менеджмент. 2007. № 4. С. 112-124.
35. Шведа Ю. Технологія виборчої кампанії. Основи електорального маркетингу та менеджменту. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 340 с.

Детальний перелік монографічної, наукової, науково-практичної літератури, нормативних джерел та інформаційних ресурсів до кожної теми міститься в навчально-методичних посібниках:

1. Адамович С.В. Методичні вказівки для підготовки семінарських занять для студентів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 081 «право» денної форми навчання; Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2022. 18 с.

2. Адамович С.В. Методичні вказівки для підготовки самостійної роботи для студентів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 081 «право» денної форми навчання; Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2022. 19 с.

3. Адамович С.В. Методичні вказівки для підготовки семінарських занять для студентів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 081 «право» заочної форми навчання; Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2022. 10 с.

4. Адамович С.В. Методичні вказівки для підготовки самостійної роботи для студентів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 081 «право» заочної форми навчання; Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2022. 27 с.

<https://kttidip.pnu.edu.ua/%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d0%b0->

Викладач _____ проф. С.В. Адамович